

в тому, що «Великий диктатор» замовив собі металеве погруддя...самого себе. Література створила з нормального бджоляра божевільного писака.

Підсумовуючи сказане, Борис Антоненко-Давидович ставить собі і читачам риторичне запитання: що було б, якби всю цю творчу енергію та ентузіазм графоманів спрямувати в правильне річище?... Адже вона – просто кипить! Тільки користі з неї – ніякої.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Антоненко-Давидович Б. Землею українською / Б. Антоненко-Давидович. — Філадельфія : Вид-во «Київ», 1955. — С. 164.

2. Ковалів Ю. Графоманія / Ю. Ковалів // Літературознавча енциклопедія. — К. : Видавничий центр «Академія», 2007. — Т.1 — С. 242.

Лаврик Д. С.*,

аспірантка кафедри журналістики та філології

ПОНЯТТЯ «МАТЕРИНСЬКА» ТА «РІДНА» МОВА В СУЧАСНОМУ ДВОМОВНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Подаються результати опитування студентів кафедри журналістики та філології СумДУ щодо понять «материнська мова», «рідна мова» та чинників, які впливають на процес формування мовної особистості українця в двомовному суспільстві.

Ключові слова: двомовність, материнська мова, рідна мова, респондент, материнський, рідномовний код.

Рідна мова є основою формування національної ідентичності; у ній, мові, відтворено досвід народу, закладено особливе бачення світу, що реалізується в мовних знаках народної та авторської творчості.

У монолінгвальному суспільстві такі поняття, як «рідна мова», «материнська мова» збігаються, й природним є те, що материнська мова стає рідною, саме її людина вдосконалює протягом життя, проте для конкретного мовця у двомовному середовищі виникає неоднозначне розуміння «рідної» та «материнської» мови.

Не випадково поняття «рідна мова», «материнська мова» стали об'єктом дослідження багатьох учених: О. Курило, О. Синявського, І. Огієнка, О. Потєбні, Ф. Вацевича, В. Сімовича та інших, що свідчить про наявність наукової проблеми й необхідність більш детального поглибленого вивчення термінів «рідна мова», «материнська мова». Ми пропонуємо розширити змістове наповнення понять «материнська мова», «рідна мова», враховуючи зміст поняття «материнський код», який закладено у слові.

На нашу думку, є актуальним дослідження понять «материнська мова», «рідна мова» серед студентів-журналістів, адже саме вони в подальшому формуватимуть портрет мовної особистості українця через засоби масової інформації.

Метою роботи є вивчення проблем функціонування «материнської мови», «рідної мови» та збереження материнського, рідномовного коду в білінгвальному середовищі, зокрема студентської молоді.

Завдання полягає у з'ясуванні особливостей мовної ситуації в середовищі студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій й виділенні чинників, які впливають на процес формування україномовної особистості.

* *Наук. керівник — О. С. Переломова, докт. філол. наук, професор*

Об'єктом нашої уваги є мова студентів-журналістів СумДУ.

Для досягнення мети та реалізації завдань ми послуговувалися такими методами, як анкетування, спостереження та порівняння.

Визначимо для себе поняття «материнська мова», «рідна мова» та порівняємо з отриманими результатами під час опитування студентів спеціальності «Журналістика».

На думку мовознавця Ф. Бацевича, «...терміни «рідна мова», «материнська мова»... та деякі інші досить часто можуть не збігатися; крім того, згадані поняття, а також поняття «нерідна мова», «друга мова» до цього часу значною мірою виявляються змістовно не проясненими» [1, 7].

Як наслідок – спостерігається розмита ідентичність, що негативно впливає на процес формування мовної особистості й призводить до розщеплення свідомості людини. У двомовному середовищі виникає невідповідність між мовою матері та сім'ї, матері та соціуму, а материнська мова, яка природно і є рідною, не отримує цього статусу.

Необхідно звернути увагу на те, що підключення до рідномовного, материнського коду відбувається на ранньому етапі формування мовної особистості, коли материнське слово через забавлянку, колискову пісню має найсильніший вплив на дитину.

Саме в цей період закладається «фізіологічна основа – генетичний код дитини як представника конкретної нації» [3].

Коли мама говорить рідною мовою, змалечку привчає до культури, традицій, звичаїв рідного народу, вона закладає код рідної мови. У такому випадку поняття «материнська мова» та «рідна мова» збігаються, що сприяє гармонійному розвитку особистості дитини.

В. Федоренко наголошує на тому, що «мова, дар слова – найвищий Божий дар нам усім, вона найперше ... визначає духовну сутність людини, тобто є найголовнішою ознакою її духовного буття, як тіло є ознакою буття фізичного» [2, 2].

Саме через слово одухотворяється фізичне тіло аналогічно матерії, що наповнюється духом на рівні Всесвіту, а також материнському й батьківському кодам, проявлених на фізичному рівні єдністю двох начал в людській природі (чоловічого та жіночого). Слово (дух) наповнює сакральним змістом вуста жінки-матері (матерії), яка передає його дитині материнською мовою, що впливає на формування гармонійно розвиненої особистості.

Тепер проаналізуємо результати проведеного нами анкетування серед студентів-журналістів Сумського державного університету й з'ясуємо думку респондентів щодо понять «материнська мова», «рідна мова» та найефективніших методів, що сприяють формуванню мовної особистості дитини у двомовному середовищі.

На запитання «Чи вбачаєте ви різницю між поняттями «материнська» та «рідна» мова?» студенти дали такі відповіді: 64 % – «так», 30 % – «ні», 4% – «не знаю», 2 % – «залежно від ситуації».

У визначенні поняття «рідна мова» найпоширенішою відповіддю стала державна мова (26 %), мова локального соціуму (24 %), не виділяють рідну мову як окреме поняття (20 %), мова серця, душі (8 %), мова народу (14 %), мова, якою думаєш (8 %).

Під час дослідження терміна «материнська мова» більшість опитаних у це поняття вклали такий зміст: рідна мова дитини (34 %), мова, якою мати спілкується зі своєю дитиною (30 %), мова, яку чує людина з дитинства (12 %), мова твоїх батьків (14 %), мова домашнього спілкування (6 %), мова колискової (2 %), мова любові (2 %).

Студенти-журналісти зазначили, що найбільше на формування мовної особистості дитини впливає мовне середовище сім'ї (60 %), а серед другорядних чинни-

ків вони виділили такі: читання літератури (16 %), сама дитина (2 %), школа та уроки мови й літератури (2 %). При чому, деякі зауважили, що особистість дитини інколи ніяк не формується, адже за буденними справами в батьків бракує часу на виховання (4 %), не знають яким чином можна змінити ситуацію (12 %), що свідчить про наявність у сучасному суспільстві дисбалансу між матеріальним та духовним, де інколи фізичні потреби переважають над потребами в духовному розвитку. Мабуть, тому й мова, як духовний дар, стає у власному Домі Буття «фактором відчуження».

Проведені дослідження констатують, що у двомовному суспільстві існує проблема в розумінні «рідної мови» та «материнської мови», а також неоднозначне сприйняття мовцями цих понять. Мовне середовище сім'ї не закладає основи для гармонійного розвитку та формування мовної особистості дитини, виникають складнощі у вихованні.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Бацевич Ф. Рідна мова: диференційні ознаки, функції в суспільстві / Ф. Бацевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2008. – Вип. 3. – С. 96–104.
2. Федоренко В. Рідна мова – Божа благодать / В. Федоренко // Дивослово. – 2009. – № 2. – С. 2-6.
3. Маєвська Л. Національно зорієнтована соціалізація особистості засобами рідної мови [Електронний ресурс] / Л. Маєвська // Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4356/1/Маєвська_Л._М.pdf.